

Załącznik nr 2

Autoreferat informujący o zainteresowaniach i osiągnięciach w działalności naukowo-badawczej w rozumieniu art. 18a ust. 1 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 1852 ze zm.)

1. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytuł rozprawy doktorskiej

- 2000 r. – tytuł magistra prawa uzyskany po odbyciu studiów magisterskich na kierunku prawo na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego; praca magisterska *Europeizacja prawa karnego w świetle prawa Unii Europejskiej*, napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Stanisława Biernata;
- 2001 r. – dyplom ukończenia Polsko-Holenderskich Studiów Podyplomowych w zakresie integracji europejskiej, uzyskany w Centrum Europejskim Uniwersytetu Warszawskiego oraz na Uniwersytecie w Maastricht. Praca dyplomowa *Zwalczanie terroryzmu w prawie UE*, napisana pod kierunkiem dr H. Machińskiej;
- 2001 r. – dyplom ukończenia służby przygotowawczej w służbie cywilnej, wydany przez Urząd Komitetu Integracji Europejskiej;
- 2002 r. – dyplom ukończenia letniego kursu prawa europejskiego, wydany przez Uniwersytet w Wiedniu;
- 2005 r. – dyplom ukończenia aplikacji sejmowej, wydany przez Kancelarię Sejmu;

- 2006 r. – stopień **doktora nauk prawnych** w zakresie prawa, nadany uchwałą Rady Naukowej Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego z dnia 26 czerwca 2006 r.; rozprawa doktorska *Instrumenty prawne w obszarze współpracy policyjnej i sadowej w sprawach karnych w Unii Europejskiej*, napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. Stanisława Biernata. Recenzenci: prof. dr. hab. Jan Barcz, prof. dr. hab. Piotr Hofmański.

2. Edukacja i doświadczenie zawodowe, w tym zatrudnienie w jednostkach naukowych

- 1995-2000 – studia na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego;
- 1999-2000 – współpracownik (na podstawie umowy – zlecenia) w Kantorze Wydawniczym Zakamycze;
- 2000-2001 – współpracownik w firmie BT Info (na podstawie umowy –zlecenia) w zakresie tłumaczenia tekstów prawnych;
- 2001-2002 – Polsko-Holenderskie Studia Podyplomowe w zakresie integracji europejskiej – Uniwersytet Warszawski Centrum Europejskie oraz Uniwersytet w Maastricht – Centrum Studiów Europejskich;
- 2002 – trzymiesięczny kurs prawa europejskiego, zorganizowany przez Uniwersytet w Wiedniu;
- 2000-2004 – referendarz, a następnie specjalista w Departamencie Harmonizacji Prawa (później w Departamencie Prawa Unii Europejskiej) w Urzędzie Komitetu Integracji Europejskiej w Warszawie;
- od 16 maja 2004 do dnia dzisiejszego – ekspert ds. legislacji w Biurze Analiz Sejmowych (wcześniejsza nazwa: Biuro Studiów i Ekspertyz) w Kancelarii Sejmu – obecnie w wymiarze ½ etatu;
- od 1 stycznia 2007 do dnia dzisiejszego – adiunkt w Katedrze Prawa Europejskiego w Kolegium Ekonomiczno-Społecznym Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie.

3. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 1852 ze zm.)

Jako podstawowe osiągnięcie naukowe, w rozumieniu art. 16 ust. 1 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz.

U. z 2014 r., poz. 1852 ze zm.), stanowiące podstawę ubiegania się o stopień doktora habilitowanego nauk prawnych, przedstawiam monografię *Ochrona danych osobowych we współpracy państw członkowskich UE w zwalczaniu przestępczości. W stronę standardu europejskiego*, opublikowaną w Warszawie w 2015 r. w Oficynie Wydawniczej SGH, 598 s. (recenzent wydawniczy prof. INP PAN dr hab. Monika Szwarz).

Wybór tematu książki uzasadniony jest doniosłością prawa do ochrony danych osobowych, zmianami zaproponowanymi w tym zakresie przez Traktat z Lizbony, a także aktualnością prac podejmowanych na arenie międzynarodowej, w szczególności na forum Unii Europejskiej. Prawo do ochrony danych osobowych zyskało w UE w ostatnich latach istotne znaczenie – nie tylko nadano moc wiążącą Karcie Praw Podstawowych UE (KPP UE), która wprost reguluje prawo do ochrony danych osobowych¹, ale stworzono też podstawy prawne dla przystąpienia UE do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (EKPCz)². Wreszcie, wprowadzono nową szczególną podstawę dla ochrony tego prawa w art. 16 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE). W toku prac nad Traktatem z Lizbony (TL) państwa członkowskie UE zgodziły się równocześnie, że w dziedzinie współpracy sądowej w sprawach karnych i współpracy policyjnej państw członkowskich UE może okazać się konieczne wprowadzenie odmiennych zasad dotyczących ochrony danych osobowych, bowiem dziedziny te mają „charakter szczególny”³. Nie wyjaśniono jednak ani znaczenia ani zakresu dopuszczalnych odstępstw od ogólnych reguł ochrony omawianego prawa.

Celem przeprowadzonej analizy, której efektem jest opublikowana książka, było stworzenie ram teoretycznych prawa do ochrony danych osobowych we wskazanej dziedzinie współpracy państw członkowskich UE. Dla ich wyznaczenia konieczne stało się ustalenie, czy istnieje jeden europejski standard ochrony danych osobowych w tym obszarze czy też można potwierdzić założoną hipotezę, że na obecnym etapie rozwoju prawa nie ma takiego ogólnego standardu minimalnego, wyznaczanego przez akty prawne Unii Europejskiej, Rady Europy czy innych organizacji międzynarodowych. Standard w tym przypadku rozumiany jest jako powszechnie przyjęty, odpowiadający określonym ujednoliconym normom model regulacji ochrony danych osobowych, który ma swoje źródło w powszechnej zgodzie odnośnie do minimalnego poziomu praw i wolności, zawarty w aktach prawa międzynarodowego (w szczególności w EKPCz i w Konwencji nr 108 Rady Europy o

¹ Zob. w szczególności art. 7 i 8 KPP UE.

² Zob. w szczególności art. 8 EKPCz. Por. także opinię Trybunału Sprawiedliwości UE nr 2/13, dotyczącą przystąpienia UE do EKPCz.

³ Zob. art. 16 ust. 2 TFUE.

ochronie osób w związku z automatycznym przetwarzaniem ich danych osobowych) i prawa UE (zwłaszcza KPP UE, ale także w aktach prawa pochodnego UE, w tym w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 95/46/WE⁴).

Książka koncentruje się zatem na szczególnej dziedzinie prawa Unii Europejskiej, a mianowicie dotyczy ochrony danych osobowych w obszarze współpracy państw członkowskich UE w zakresie zwalczania przestępczości, rozumianej jako obszar współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych UE, wyznaczony przepisami rozdziału 4 i 5 Tytułu V części III TFUE, ale także szerzej – jako wszelkie te działania instytucji UE i państw członkowskich, których celem jest walka z tym zjawiskiem. Takie ujęcie pozwala na uwzględnienie w rozważaniach również tych aktów prawnych, które zostały przyjęte w oparciu o inne przepisy traktatowe (np. rozporządzenie o Eurodac⁵ czy rozporządzenie o VIS⁶), które jednak mieszczą się w omawianej tematyce z racji tego, że umożliwiają dostęp do danych zawartych w systemach tworzonych na ich podstawie właściwym organom odpowiedzialnym za walkę z przestępczością. Takie szersze ujęcie pozwala również na objęcie zakresem analizy przepisów aktów prawnych przyjętych jeszcze przed wejściem w życie TL (na podstawie d. Tytułu VI TUE), których celem jest również umożliwienie współpracy państw członkowskich w zwalczaniu przestępczości – jak np. aktów tworzących agencje UE, w tym Eurojust. Takie szersze odniesienie się w pracy wychodzi również naprzeciw koncepcjom zawartym w projekcie dyrektywy przedstawionej w dokumencie COM(2012) 10⁷, która – o ile kiedykolwiek zostanie przyjęta – miałaby wyznaczać standard ochrony danych osobowych w omawianym obszarze, a w której zakres obowiązywania ujęty

⁴ Dyrektywa 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych, Dz. Urz. L 281, 23.11.1995, s. 31.

⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 603/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia systemu Eurodac do porównywania odcisków palców w celu skutecznego stosowania rozporządzenia (UE) nr 604/2013 w sprawie ustanowienia kryteriów i mechanizmów ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca oraz w sprawie występowania o porównanie z danymi Eurodac przez organy ścigania państw członkowskich i Europol na potrzeby ochrony porządku publicznego, oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 1077/2011 ustanawiające Europejską Agencję ds. Zarządzania Operacyjnego Wielkoskalowymi Systemami Informatycznymi w Przeźreniu Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości, Dz. Urz. L 180 z 29.06.2013, s. 1.

⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 767/2008 z dnia 9 lipca 2008 r. w sprawie Wizowego Systemu Informacyjnego (VIS) oraz wymiany danych pomiędzy państwami członkowskimi na temat wiz krótkoterminowych (rozporządzenie w sprawie VIS), Dz. Urz. L 218 z 13.08.2008, s. 60, ze zm.

⁷ COM(2012) 10 final – Wniosek dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych przez właściwe organy do celów zapobiegania przestępstwom, prowadzenia dochodzeń w ich sprawie, wykrywania ich i ścigania albo wykonywania kar kryminalnych oraz swobodnego przepływu tych danych

jest funkcjonalnie, a nie poprzez odniesienie się do traktatowo nazwanej dziedziny współpracy.

Wybór tak zakreślonej dziedziny analizy podyktowany jest kilkoma względami.

Po pierwsze, główny nurt rozwiązań z zakresu ochrony danych osobowych został już zidentyfikowany w literaturze zarówno międzynarodowej, jak i polskiej. Przedstawiona książka jest jednak pierwszą w polskiej literaturze naukowej dotyczącą omawianych zagadnień w sposób całościowy. Nie istnieją żadne opracowania w literaturze polskiej i zagranicznej, które przedstawiałyby teoretyczny model czy w ogóle standard ochrony danych osobowych w dziedzinie współpracy policyjnej i współpracy sądowej w sprawach karnych w UE. Oczywiście jest szereg publikacji (wykorzystanych w książce i przywołanych w przypisach czy w zestawionej na końcu bibliografii) poświęconych ogólnym zagadnieniom związanym z ochroną danych osobowych, w tym w ramach Unii Europejskiej. Są również artykuły dotyczące ochrony danych osobowych w ramach omawianego obszaru, ale omawiające wyłącznie przyjęte akty prawne UE, bez przeprowadzenia rozważań teoretycznych. Istnienie luki w doktrynie, którą wypełnić ma przedstawiona publikacja, może być uzasadnione po części realiami prawnymi, czyli brakiem spójnego, regulującego całość materii i odpowiadającego realiom cywilizacyjnym, dorobku prawnego w tej dziedzinie oraz specyfiką i hermetyką obowiązujących aktów prawnych, gdzie konieczne jest znalezienie odpowiednich relacji między prawem do ochrony danych osobowych (które nie ma przecież nieograniczonego charakteru) a koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa przez właściwe organy państwa.

Po drugie, wybór obszaru badań uzasadniony jest potrzebą wyjaśnienia, czy w ogóle wyznaczanie standardu ogólnego, który obowiązywałby we wszystkich państwach członkowskich UE w zakresie ochrony danych osobowych jest konieczne. Być może jest tak, że państwa członkowskie – jak to ma miejsce obecnie – powinny same decydować w tej materii, a wówczas rozważania przyczynią się ewentualnie do poprawy rozwiązań krajowych w tej dziedzinie. Trzeba jednak pamiętać, że wejście w życie TL, związane z „uwspólnotowaniem” dawnego III filaru UE, dało również nowy impuls do dyskusji nad kwestią organizacji wymiany informacji w UE, w szczególności w obszarze przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości (PWBIS). Wymiana informacji jest uważana za element kluczowy dla skutecznego zbudowania PWBIS, a wyrazem tego jest Program sztokholmski i zakres prac przewidzianych do realizacji, kontynuowany obecnie w nowym programie ramowym na kolejne lata. To powoduje, że akty prawne przyjmowane w UE

wykazują obecnie pewien „przechył ku bezpieczeństwu”⁸, który uzasadnia się z jednej strony wzrostem zagrożenia przestępczością, ale z drugiej strony również wzmocnieniem technicznych możliwości wykorzystania informacji przez odpowiednie organy i przyjęciem – jako wiodącej zasady współpracy w PWBiS – zasady dostępności. Szerokie podejście do realizacji zasady dostępności i do odformalizowania współpracy właściwych organów, a także tworzenie nowych systemów informacyjnych rodzi jednak kolejne wyzwania w kontekście zagwarantowania właściwego poziomu ochrony danych osobowych. Zatem kontrargumentem dla tezy o braku potrzeby wyznaczania minimalnego standardu ochrony danych osobowych może być konieczność wyważenia relacji między obydwoma wartościami (prawo do ochrony danych osobowych i zapewnienie bezpieczeństwa), bowiem tam, gdzie minimalny standard gwarancji praw jest jednakowy, współpraca między właściwymi organami może odbywać się zdecydowanie sprawniej.

To stwierdzenie związane jest również z trzecim argumentem uzasadniającym wybór obszaru badawczego. Uzasadnienie dla stworzenia odrębnego modelu ochrony wynika bowiem również ze szczególnego charakteru danych osobowych przetwarzanych przez organy ścigania czy wymiaru sprawiedliwości. Są to często albo dane wrażliwe, albo takie, które są uzyskane przez właściwe organy w wyniku postępowania prowadzonego w konkretnej sprawie, często metodami operacyjno-rozpoznawczymi. Są to dodatkowo informacje dotyczące szczególnych kategorii osób – z jednej strony ofiar przestępstw, z drugiej ich sprawców, ale również świadków, biegłych i innych kategorii osób uczestniczących w postępowaniu. Wymiana tego rodzaju danych w UE – z wykorzystaniem zasady dostępności – będzie ułatwiona czy w ogóle możliwa, jeśli będzie pewność, że poziom ochrony w innym państwie członkowskim jest wystarczający. Harmonizacja krajowych zasad w zakresie ochrony danych osobowych w dziedzinie policji i wymiaru sprawiedliwości, a także odpowiednie zabezpieczenia dotyczące ochrony tych danych mogą zatem zwiększać wzajemne zaufanie oraz skuteczność samej wymiany, a także gwarantować wysoki poziom ochrony jednostki. Szczególny charakter analizowanego obszaru jest bowiem także związany z tym, że prawo karne i prawo ochrony danych osobowych mają wbrew pozorom wiele cech wspólnych, wśród których można wyróżnić m.in. fakt, że obie gałęzie dotyczą praw podstawowych – chociaż w innym zakresie, a także inny jest ich cel podstawowy. Prawo

⁸ Por. w szczególności projekty: COM(2011) 32 final – Wniosek dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie wykorzystania danych dotyczących przelotu pasażera w celu zapobiegania przestępstwom terrorystycznym i poważnej przestępczości, ich wykrywania, prowadzenia dochodzeń w ich sprawie i ich ścigania, czy też tzw. pakiet inteligentnych granic COM(2011) 95, 96 i 97 final, a także ww. zmienione rozporządzenie w sprawie Eurodac.

karne procesowe w ograniczonym stopniu, ale jednak spełnia funkcje podobne prawu regulującemu ochronę danych osobowych. Należy tu wskazać zwłaszcza na dopuszczalne metody śledcze, uregulowane ustawowo, a zatem legalnie ingerujące w prawo do prywatności oraz w prawo do ochrony danych osobowych. Gdyby nie było takich podstaw prawnych, wówczas metody te byłyby nielegalne. Wymienić tu można chociażby takie czynności, jak podsłuch, obserwację, przeszukanie osoby, włącznie z pobieraniem próbek krwi czy próbek DNA.

Stan prawny w wybranej do analizy dziedzinie jest skomplikowany. Zmiany, wprowadzone przez Traktat z Lizbony, odnoszące się do systemowego uregulowania zasad współpracy powodują, że sytuacja prawna w zakresie prawa do ochrony danych osobowych – przynajmniej do czasu uchylecia obowiązujących aktów prawa pochodnego UE i zastąpienia ich nowymi – nie jest jasna. Likwidacja struktury filarowej i wejście w życie TL nie oznacza bowiem automatycznego rozciągnięcia zasad ogólnych ochrony danych osobowych na omawiany obszar, jednak oznacza konieczność przyjęcia nowych aktów prawnych, które powinny określić zakres prawa do ochrony danych osobowych, również w obszarze współpracy policyjnej i współpracy sądowej w sprawach karnych.

Przyjmowane w Unii Europejskiej akty prawne miały dotychczas wyłącznie charakter szczególny i dotyczyły albo jednej agencji czy instytucji (np. Europolu czy Eurojustu), albo wybranych form przetwarzania danych (np. przekazywania danych daktyloskopijnych), a zwłaszcza transgranicznego przepływu danych (zarówno do państw trzecich, jak i między samymi państwami członkowskimi) i w efekcie ustanowiły zbiór niespójnych reguł. Trzeba też przypomnieć, że wiele aktów prawa pochodnego UE, w szczególności regulujące funkcjonowanie agencji UE, ustanowiło swoje własne zasady ochrony danych osobowych, inne zaś określiły zasady przetwarzania tych danych w odniesieniu do obowiązujących aktów prawnych, jak chociażby odwołując się do ogólnego standardu ochrony wynikającego z Konwencji Rady Europy nr 108. Przypomnieć należy wreszcie, że obowiązująca dyrektywa 95/46/WE nie ma w żadnym razie zastosowania do działalności państwa w ramach prawa karnego (czego nie zmieniło wejście w życie TL), a standard minimum, wyznaczony Konwencją Rady Europy nr 108, nie zapewnia wystarczająco szczegółowej ochrony z tego względu, że akt ten ma zbyt ogólny charakter, a jego treść uległa obecnie pewnej dezaktualizacji w związku z rozwojem cywilizacyjnym. W efekcie, chociaż w większości państw członkowskich w praktyce zakres przepisów wdrażających dyrektywę 95/46/WE jest szerszy, niż wymaga tego treść i nie wyłącza przetwarzania danych do celów ochrony porządku publicznego czy bezpieczeństwa publicznego, to jednak przepisy krajowe w tym

zakresie znacznie się od siebie różnią, a niektóre państwa członkowskie w ogóle nie ustanowiły żadnych zasad w tej materii.

Taki stan prawny powoduje również, że wyznaczenie ogólnego standardu ochrony danych osobowych, który mógłby wynikać z analizy wspólnych elementów pojawiających się w obowiązujących obecnie aktach prawnych, jest praktycznie niemożliwy. Na ten skomplikowany stan prawa UE nakładają się dodatkowo zobowiązania państw członkowskich UE wynikające z faktu, że są one jednocześnie członkami Rady Europy, w ramach której również przyjęły na siebie określone zobowiązania odnoszące się do poziomu gwarancji stosowanych przy ochronie danych osobowych. Państwa członkowskie UE, wdrażając prawo UE, są zatem związane nie tylko standardem wynikającym z art. 16 TFUE oraz KPP UE w zakresie, w jakim stosują prawo UE (np. transponując do prawa krajowego dyrektywę), ale jednocześnie są związane przepisami EKPCz, a także powinny stosować standard wskazany przez Europejski Trybunał Praw Człowieka (ETPCz) przy interpretacji EKPCz. Takiego obowiązku nie mają natomiast instytucje UE, przynajmniej do czasu, do kiedy UE nie stanie się stroną EKPCz, co – w świetle opinii Trybunału Sprawiedliwości UE (TSUE) nr 2/13 – nie nastąpi szybko. Dla jednostki taka sytuacja oznacza skomplikowany stan prawny związany z dochodzeniem jej roszczeń, bowiem w niektórych przypadkach w związku z naruszeniem jej prawa do ochrony danych osobowych organem właściwym będzie organ europejski (Europejski Inspektor Ochrony Danych), w innych zaś krajowy organ nadzorczy. Sądem właściwym też będzie albo sąd krajowy albo TSUE, w zależności od konkretnego przypadku.

Jasność rozważań komplikuje również fakt, że poza zakresem regulacji prawa UE i w efekcie poza zakresem analizy w książce pozostaje obszar, ujęty w art. 72 TFUE jako „ochrona bezpieczeństwa narodowego”. W związku z tym, analizą nie mogą być objęte programy wymiany danych osobowych między służbami wywiadowczymi państw członkowskich UE czy też innymi organami zajmującymi się zapewnieniem tzw. bezpieczeństwa narodowego. Trzeba zaznaczyć, że programy inwigilacji, które objawiły się z pełną mocą wraz z tzw. rewelacjami Snowdena czy programem PRISM wykraczają zasadniczo poza zakres prawa UE na podstawie ograniczenia zakresu regulacji prawa UE wynikającego z TFUE (art. 72 TFUE)⁹.

Książka podzielona została na dziewięć rozdziałów, poprzedzonych wstępem oraz zakończonych podsumowaniem, zawierającym wnioski i rekomendacje. Przeprowadzona w książce analiza ogólnego tła, na którym zarysowany został problem (rozdziały 1 i 2),

⁹ Zob. także opinię Grupy roboczej art. 29, WP 215, Opinia 4/2014 w sprawie inwigilacji komunikacji elektronicznej na potrzeby wywiadu i bezpieczeństwa narodowego, 10.04.2014, s. 6 i n.

przepisów Rady Europy oraz orzecznictwa ETPCz (rozdział 3), przepisów prawa pierwotnego UE oraz orzecznictwa TSUE, a także aktów prawa pochodnego UE, które nie mają zastosowania w omawianym w książce obszarze, ale jednak wyznaczają standard ogólny ochrony danych osobowych (rozdział 4), prawa wtórnego UE dotyczącego ochrony danych osobowych w omawianej dziedzinie (rozdziały 5 i 6), analiza dwóch szczególnych zagadnień, a mianowicie zasad ochrony danych osobowych (rozdział 7) i uprawnień przysługujących podmiotowi danych (rozdział 8), a także określenie indywidualnych środków ochrony prawnej przysługujących podmiotowi danych (rozdział 9), zmierzać miała do przedstawienia rekomendacji i ogólnych wniosków, które odpowiadałyby na postawione we wprowadzeniu pytania.

W szczególności we wprowadzeniu do książki postawiona została hipoteza stwierdzająca, że na obecnym etapie współpracy państw członkowskich UE w dziedzinie zwalczania przestępczości nie doszło jeszcze do wykształcenia się ogólnego standardu prawa do ochrony danych osobowych. Hipoteza ta została udowodniona w kolejnych rozdziałach poprzez odwołanie się zarówno do prawa Rady Europy, jak i prawa Unii Europejskiej, a także częściowo dzięki analizie prawa krajowego państw członkowskich, której wyniki wykazały brak harmonizacji reguł krajowych. Teza ta jest jednak aktualna na chwilę obecną i może się okazać, czego dowodzą prowadzone w UE prace nad projektem dyrektywy o ochronie danych osobowych w sprawach karnych COM(2012)10, że w bliżej nieokreślonym czasie do wykształcenia się takiego standardu jednak dojdzie mimo powolnego tempa prac instytucji UE i braku wyraźnej woli politycznej państw członkowskich. Tę kwestię odzwierciedla tytuł książki, wskazujący na toczące się prace nad wypracowaniem podstawowych zasad. Standard ten miałyby wyznaczać ww. dyrektywa, trzeba jednak pamiętać, że nie wiadomo, jaki ostatecznie kształt przyjmie ten akt prawny. Trudno też na obecnym etapie przewidzieć, czy regulacje przyjęte w dyrektywie ustanowią w istocie ów standard, czyli będzie to powszechnie przyjęty, ujednolicony model regulacji ochrony danych osobowych, który miałby swoje źródło w powszechnej zgodzie co do minimalnego poziomu praw. Może się bowiem zdarzyć tak, że w toku prac zakres dyrektywy zostanie ograniczony, podobnie jak miało to miejsce w przypadku prac nad decyzją ramową 2008/977/WSiSW¹⁰.

Podstawowa trudność, jaka pojawia się w kontekście ochrony danych osobowych, polega na tym, że stosując ogólne reguły, właściwe organy władzy państwowej stanowiące

¹⁰ Decyzja ramowa Rady 2008/977/WSiSW z dnia 27 listopada 2008 r. w sprawie ochrony danych osobowych przetwarzanych w ramach współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych, DzUrz L 350 z 30.12.2008, s. 60.

prawo muszą wyważyć między zasadami, które są pozornie sprzeczne ze sobą, takie jak prywatność i jednocześnie swobodny przepływ informacji, a także potrzeba nadzorowania społeczeństwa i obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa jednostce. Trzeba przypomnieć, że ochrona danych osobowych nie ma charakteru zakazującego w tym sensie, że jest raczej zbiorem praw przysługujących jednostce niż zbiorem zobowiązań i zakazów. Podmioty danych nie są jednak właścicielami swoich danych osobowych i w wielu przypadkach nie mogą zapobiec ich gromadzeniu czy przetwarzaniu. Oznacza to, że przetwarzanie danych osobowych ma charakter praktyczny – zakłada bowiem, że podmioty prywatne i publiczne muszą mieć możliwość wykorzystania informacji osobowej, bo jest to często niezbędne ze względów społecznych. Systemy ochrony danych osobowych nie zapobiegają przetwarzaniu danych osobowych, lecz zapobiegają nielegalnemu lub nieproporcjonalnemu ich wykorzystywaniu.

Drugie z podstawowych pytań badawczych odnosiło się do zagadnienia nie tylko istnienia (o czym wyżej), ale również samej potrzeby wyznaczenia standardu ochrony danych osobowych w UE w obszarze współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych, w szczególności w kontekście kompetencji państw członkowskich do samodzielnego uregulowania w prawie krajowym omawianej kwestii. Nie ma wątpliwości, że chociaż dyrektywa 95/46/WE to kamień milowy w historii ochrony danych osobowych w UE i podstawowy cel – czyli realizacja zasad rynku wewnętrznego – jest nadal aktualny, to jednak szybki rozwój technologiczny i globalizacja powodują konieczność przeanalizowania na nowo podstawowych zasad przetwarzania danych osobowych i wyważenia ich relacji do zagrożeń związanych z łatwym przekazywaniem informacji i utrudnionym wykrywaniem ich źródła. Decyzja ramowa 2008/977/WSiSW ma ograniczony zakres zastosowania, a inne przepisy są rozproszone i nieujednolicone. Jednocześnie TL poprzez wprowadzenie art. 16 w TFUE nakazał uwzględnianie prawa do ochrony danych osobowych w pracach UE oraz zagwarantowanie tego prawa, co oznacza potrzebę przyjęcia nowych przepisów regulujących podstawowe procedury i zasady. Państwa członkowskie, co wykazała przeprowadzona analiza, w bardzo różny sposób odnoszą się do tej problematyki. W szczególności nie ma zgody co do tego, czy przetwarzanie danych osobowych przez policję czy sądy powinno podlegać regułom ogólnym, czy też dopuszczalne są od tych reguł wyjątki, a jeśli tak – to jak daleko idące. Jednocześnie państwa członkowskie i właściwe organy nawiązują między sobą coraz dalej idące środki współpracy i tworzą systemy wymiany danych, w tym danych osobowych, a także współpracują ze sobą w ramach agencji UE, którym powierzono rolę koordynacyjną i pośredniczącą w zorganizowaniu wymiany informacji między państwami

członkowskimi UE. Taka praktyczna współpraca jest istotnym elementem zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego, jeżeli jest efektywna. Tak daleko idąca współpraca wymaga jednocześnie wzmocnienia praw podmiotu danych tak, by nie było wątpliwości co do tego, że przetwarzanie danych osobowych odbywa się w zgodzie z podstawowymi zasadami, w szczególności z zasadą legalności, a przepisy umożliwiające tworzenie nowych baz danych realizują zasadę proporcjonalności.

Wreszcie, odpowiadając na trzecie postawione pytanie o konieczność przyjęcia reguł szczególnych dla omawianego obszaru, wydaje się, że wystarczająco dowiodło tego porównanie obowiązujących i projektowanych przepisów, które ukazały ograniczenia w stosowaniu tych zasad i uprawnień, jakie są normalnie stosowane w innych dziedzinach współpracy, a które nie mogą mieć – z przyczyn związanych z charakterystyką działań policji i innych służb oraz sądów – zastosowania do tego obszaru. Prawnie dopuszczalne jest przyjęcie wielu aktów prawnych regulujących zasady ochrony danych osobowych i wydaje się, że zasadniczo nie ma ku temu przeszkód. Omawiany obszar jest na tyle szczególny – zwłaszcza patrząc na niego przez pryzmat bezpieczeństwa – że przyjęcie odrębnego aktu prawnego jest uzasadnione. Problematiczne wydaje się tylko to, że Komisja zaproponowała dyrektywę jako instrument prawny. Z charakteru dyrektywy wynika bowiem, że państwa członkowskie będą zobowiązane do implementacji tego aktu do prawa krajowego, a z tym wiąże się ryzyko braku spójności przyjmowanych rozwiązań. W żadnym wypadku też przyjmowane akty prawne nie mogą doprowadzić do obniżenia już istniejącego standardu w państwach członkowskich – a zatem nie mogą dopuścić do odejścia od już przyjętych rozwiązań, gwarantujących więcej praw podmiotowi danych.

Akty prawne nie mogą jednak ograniczać się wyłącznie do określonego aspektu przetwarzania danych osobowych, bo to doprowadzi do takiej sytuacji, jaka ma miejsce obecnie, czyli do rozproszenia regulacji lub do pozostawienia olbrzymiego zakresu uznania państwom członkowskim. W razie pozostawienia kilku aktów prawnych odnoszących się do zagadnienia ochrony danych osobowych, należy doprowadzić do ich spójności. Jednocześnie jednak krajowe organy wymiaru sprawiedliwości oraz policja powinny być zachęcane do stosowania zasad w szczególności adekwatności i przejrzystości. W efekcie przyjęcia nowego standardu, w każdej jednostce konieczna będzie analiza praktyczna odnośnie do zbadanie sposobu zarządzania informacjami, w tym analiza posiadanych baz danych i podstawowych kategorii przetwarzanych danych, identyfikacja i rozdzielenie odpowiedzialności w jasny i przejrzysty sposób w szczególności w odniesieniu do przetwarzania danych o charakterze administracyjnym czy danych wykorzystywanych w postępowaniu karnym. Przeprowadzona

w książce analiza prowadzi bowiem do ogólniejszego wniosku, że w każdym państwie członkowskim powinno się podjąć działania zmierzające do oceny istniejącego standardu ochrony danych osobowych i do rozróżnienia osób posiadających dostęp do danych osobowych oraz zakresu tego dostępu. Należy również rozważyć kwestię dostępu do decyzji sądowych, w szczególności z wykorzystaniem systemów komputerowych oraz ich upubliczniania, w tym również w odniesieniu do danych osobowych osób trzecich czy osób szczególnie „wrażliwych”, takich jak ofiary przestępstw czy nieletni.

Ostatnie z ogólnych pytań badawczych odnosiło się do problemu wyważenia relacji między zapewnieniem jednostce prawa do ochrony danych osobowych a obowiązkiem państwa (czy nawet samej Unii Europejskiej) do zagwarantowania jednostce bezpieczeństwa, w tym poprzez efektywne zwalczanie przestępczości. Książka w swoim założeniu miała być odpowiedzią na te pytania, związane z możliwością dokonania takiego zbilansowania. Przeprowadzona analiza wykazała, jak trudno jest przyjąć takie przepisy, które w tym kontekście nie stanowiłyby pola do dyskusji. Trzeba podkreślić, że pytanie dotyczące w praktyce granic prawa do ochrony danych osobowych było w istocie podstawowym problemem rozważanym w szczególności w trzech ostatnich rozdziałach, poświęconych zasadom ochrony danych osobowych oraz uprawnieniom podmiotu danych, a także przysługującym środkom indywidualnej ochrony prawnej. Analiza wymagała odniesienia się do wielu szczegółowych zagadnień, a konkretne wnioski częściowe i całościowe przedstawiane były po każdym rozdziale. W ostatniej części podsumowania książki znalazło się zatem zestawienie ogólnych wniosków pośrednich i końcowych (uogólnionych reguł o charakterze pewnego modelu), odnoszących się do podstawowych zagadnień, takich jak zdefiniowanie „danych osobowych”, sformułowanie podstawowych zasad ochrony danych osobowych, określenie zakresu uprawnień przyznanych podmiotowi danych, zagwarantowanie określonych niezależnych procedur nadzorczych i inne. Te wnioski powinny przełożyć się na możliwość formułowania przepisów prawnych w sytuacji, w której doszłoby do przyjmowania aktów prawnych (unijnych, ale też krajowych) odnoszących się do kwestii ochrony danych osobowych w omawianej dziedzinie.

Do sformułowania ostatecznych rekomendacji konieczne było przeprowadzenie analizy, która wymagała zastosowania szeregu metod, właściwych ze względu na badanie prawa międzynarodowego publicznego i prawa Unii Europejskiej. Po pierwsze, wykorzystana została metoda dogmatyczna, zakładająca szczegółową analizę aktów prawnych Unii Europejskiej, w tym zarówno prawa pierwotnego (TUE, TFUE oraz KPP UE), jak i prawa pochodnego (obowiązujących dyrektyw, rozporządzeń, decyzji ramowych oraz decyzji).

Szczególne uwaga została poświęcona analizie stanowiących aktualnie przedmiot prac instytucji UE przedłożonych projektów aktów prawnych (projekt dyrektywy COM(2012) 10 *final* oraz projekt rozporządzenia COM(2012) 11 *final*), a także innych, dotyczących działań agencji UE zajmujących się walką z przestępczością (Europol, Eurojust). Uwzględniony został również dorobek prawny Rady Europy, w szczególności przepisy odpowiednich konwencji i zaleceń Komitetu Ministrów odnoszących się do problematyki ochrony danych w wymiarze sprawiedliwości i działaniach policji, a także wszelkie projekty odnoszące się do zmian w obowiązujących aktach.

Po drugie, podstawowym narzędziem badań była analiza najnowszego orzecznictwa, zarówno TSUE, jak i ETPCz. Przywołane zostały te orzeczenia, które powiązane są z obszarem wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych lub działalnością służb policyjnych związanej ze zwalczaniem przestępczości.

Po trzecie, zastosowanie miała metoda porównawcza: zarówno dla porównania już obowiązujących przepisów prawnych samej UE czy Rady Europy, jak i dla dokonania analizy ustawodawstwa państw członkowskich UE. Badania porównawcze przeprowadzone zostały w oparciu o dostępne prawnicze bazy danych, ogólnodostępne źródła internetowe, oraz w oparciu o rozmowy i kwerendę biblioteczną, a także wizyty studyjne w wybranych ośrodkach naukowych: w Europejskim Instytucie Uniwersyteckim we Florencji (wrzesień 2014 r.), w Instytucie Międzynarodowego i Europejskiego Prawa Karnego Maxa Plancka we Freiburgu (grudzień 2014 r.) oraz w instytucjach europejskich w Brukseli (czerwiec 2014 r. oraz marzec 2015 r.).

Wreszcie, zbadany i oceniony został również dorobek doktryny prawa UE i prawa międzynarodowego publicznego odnoszący się do przedmiotu badań, dostępny zarówno w języku polskim, jak i angielskim czy niemieckim.

4. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Pełny wykaz moich prac naukowych zawarty został w załączniku nr 4. Łącznie jestem autorką, współautorką lub współredaktorką 67 publikacji, z czego 55 powstało po uzyskaniu stopnia doktora (53 prace opublikowane, 3 w druku). Dodatkowo, opublikowanych zostało moich 47 opinii i ekspertyz, przygotowanych na rzecz organów Sejmu.

Na mój dorobek po uzyskaniu stopnia doktora składają się: 2 monografie, współredakcja jednej książki, współautorstwo (w 50%) podręcznika naukowego, 4 rozdziały w innych podręcznikach, 8 publikacji w językach obcych (angielskim i francuskim), 21

rozdziałów opublikowanych w j. polskim w książkach, 14 artykułów w j. polskim opublikowanych w krajowych czasopismach naukowych („Przegląd Sejmowy”, „Europejski Przegląd Sądowy”, „Sprawy Międzynarodowe” i in.), a także wspomniane wyżej opublikowane ekspertyzy i opinie. W ostatnim czasie przygotowałam również dwa artykuły w języku angielskim (niewykazane jeszcze w dorobku), które wysłałam do oceny redakcji czasopism: *European Law Review* oraz *European Constitutional Law Review* (oczekują na recenzję).

Rozpoczynając omówienie postępów w rozwoju naukowym należy wskazać, że moje zainteresowania badawcze skupiają się na kilku obszarach zagadnień: po pierwsze, systemie prawnym UE w zakresie funkcjonowania obszaru współpracy policyjnej i współpracy sądowej w sprawach karnych; po drugie, europejskim prawie karnym z perspektywy prawa UE; po trzecie, funkcjonowaniu instytucji UE oraz jej agend, a także ich pozycji prawnej; po czwarte, członkostwie Polski w Unii Europejskiej, w tym obowiązkach związanych z transpozycją aktów prawnych UE do prawa krajowego; po piąte, problematyce ochrony danych osobowych w prawie Unii Europejskiej. Incydentalnie zajmowałam się także innymi zagadnieniami. Osobnym nurtem mojej pracy są analizy prawne, dotyczące różnorodnych zagadnień wynikających z bieżących problemów pojawiających się w związku z zadaniami związanymi z zatrudnieniem na stanowisku eksperta ds. legislacji w Biurze Analiz Sejmowych. W znacznej części ekspertyzy te również wiążą się ze wspomnianymi wyżej obszarami zainteresowań badawczych.

4.1. Istotne miejsce w prowadzonych przeze mnie badaniach od początku mojej drogi naukowej zajmuje problematyka funkcjonowania obszaru współpracy policyjnej i współpracy sądowej w sprawach karnych Unii Europejskiej. Zajął się tymi zagadnieniami już w nagrodzonej pracy magisterskiej, w której badałam miejsce ówczesnego tzw. III filaru Unii Europejskiej w całym systemie prawnym UE, a także analizowałam wpływ prawa wspólnotowego na prawo karne państw członkowskich (*Unia Europejska a prawo karne*, Warszawa 2002, s. 183). Już wtedy wskazywałam, że prawo wspólnotowe (prawo d. I filaru UE) nie ustanawiało sankcji o wyraźnym charakterze karnym, lecz mogło wywierać wpływ na zakres krajowego prawa karnego – wpływ o charakterze rozszerzającym lub ograniczającym. Na tę publikację powoływał się również Trybunał Konstytucyjny w sprawie P 9/04 (wyrok z 31.01.2005, r. w sprawie P 9/04, OTK 9/1/A/2005, część VI, punkt 3). Wniosek ten, z uwzględnieniem zmian dokonanych w strukturze filarowej Unii Europejskiej przez Traktat z Lizbony, jest aktualny do dzisiaj.

W dalszym etapie pracy naukowej zajęłam się wybranym zagadnieniem funkcjonowania d. III filaru UE, a mianowicie dokonałam analizy instrumentów prawnych tego obszaru (opublikowana, nagrodzona praca doktorska *Instrumenty prawne w obszarze współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych*, opublikowana jako *Trzeci filar Unii Europejskiej. Instrumenty prawne*, Warszawa 2008), w tym ich miejsca w systemie prawnym UE oraz w systemie prawnym państw członkowskich UE. Na książkę tę powoływał się w swoim orzecznictwie Sąd Najwyższy (por. Uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 24 listopada 2010 r., I KZP 19/10).

Tworzenie przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości Unii Europejskiej było przedmiotem rozważań w kilku publikacjach w latach 2009-2010. W szczególności szeroko omawiałam wyzwania strukturalne i horyzontalne stojące zarówno przed instytucjami UE, jak i państwami członkowskimi UE (przygotowana w j. polskim i w j. angielskim publikacja *Unia Europejska na drodze do Przestrzeni Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości*, Centrum Europejskie Natolin Warszawa 2009, s. 156, a także przygotowana w j. polskim i francuskim publikacja *La création de l'espace européen judiciaire en matière pénale – les accomplissements réalisés et les problèmes rencontrés*, w: *Europejska przestrzeń sądowa (L'espace judiciaire européen)*, red. A. Frąckowiak-Adamska, R. Grzeszczak, Wrocław 2010, s. 63-80 oraz 251-268).

Wejście w życie Traktatu z Lizbony i fundamentalne zmiany dokonane w systemie prawnym UE wiązały się z koniecznością zbadania ich konsekwencji dla funkcjonowania obszaru współpracy policyjnej i współpracy sądowej w sprawach karnych (*The reform of the area of freedom, security and justice in view of the provisions of the Treaty of Lisbon*, „Yearbook of Polish European Studies” 2007/2008, vol. 11, s. 157-175, a także *Jak głęboko Unia Europejska może ingerować w prawo karne procesowe państw członkowskich? Uwagi na tle traktatu z Lizbony*, w: *Unia Europejska: zjednoczeni w różnorodności*, red. C. Mik, Warszawa 2012, s. 221-246).

Uwieńczeniem prac badawczych prowadzonych w tym obszarze było przygotowanie komentarza do art. 67-68 oraz 70-76 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, pod red. naukową A. Wróbla (red. D. Miąsik i N. Półtorak, Tom I, Warszawa 2012, s. 1021-1054).

4.2. W związku z rozwojem prawa UE, w mojej pracy naukowej zajęłam się analizą tworzącej się gałęzi europejskiego prawa karnego, współpracując przy tym z naukowcami z dziedziny prawa karnego. W ten sposób współpracowałam przy tworzeniu i redakcji publikacji *Europejskie prawo karne*, Warszawa 2012 (współredakcja z A. Sakowiczem i M.

Królikowskim). Przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora miałam również możliwość przygotowania opracowań poświęconych poszczególnym zagadnieniom, w szczególności korupcji, przestępczości zorganizowanej czy terroryzmowi (pełny wykaz publikacji w załączniku 4), a także rozważałam w ogóle istnienie odrębnej gałęzi prawa UE (*Czy istnieje europejskie prawo karne?*, „Nowa Europa – przegląd natoliński” 2006, nr 2, s. 183-207). Analizowałam również problemy związane z europejskim nakazem aresztowania - w publikacji *Europejski nakaz aresztowania – orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z punktu widzenia Unii Europejskiej*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2005 nr 2, s. 24-33), przywoływanej później w orzecznictwie Sądu Najwyższego (uchwała z dnia 3 marca 2009 r. I KZP 30/08). W glosie tej kwestionowałam rozstrzygnięcie dotyczące zgodności ówczesnego art. 607t §1 k.p.k. z art. 55 ust. 1 Konstytucji RP, wskazując, że zasada prounijnej wykładni prawa obowiązuje również w obszarze współpracy policyjnej i współpracy sądowej w sprawach karnych.

Podsumowaniem pracy w tej dziedzinie było przygotowanie komentarza do art. 82-85 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, pod red. naukową A. Wróbla (red. D. Miąsik i N. Półtorak, Tom I, Warszawa 2012, s. 1184-1256).

Efektom moich pogłębionych prac w tym zakresie jest również podręcznik, przygotowany wraz z dr T. Ostropolskim (wkład własny 50%) *Współpraca policyjna i sądowa w sprawach karnych*, Warszawa 2009. Wejście w życie Traktatu z Lizbony oznaczało konieczność przygotowania tego podręcznika zupełnie na nowo, czego efektem było wydanie 2 zmienione *Współpraca wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych i współpraca policyjna*, Warszawa 2011.

4.3. Trzeci obszar moich zainteresowań naukowych dotyczy funkcjonowania instytucji UE i jej agend. W ramach tego obszaru badawczego zajmuję się przede wszystkim funkcjonowaniem instytucji UE w odniesieniu do dziedziny wiodącej w moich badaniach nad stanem prawa UE, czyli współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych.

W ostatnim czasie analizowałam funkcjonowanie europejskich organów ochrony danych osobowych, w szczególności w związku z proponowaną reformą systemu (*Europejskie organy ochrony danych osobowych – reforma systemu i nowe wyzwania*, „Studia z polityki publicznej” 2014, nr 4, s. 87-108). Wcześniej jako uczestnik badań prowadzonych przez prof. dr hab. W. Czaplińskiego i prof. dr hab. A. Wróbla (badania KBN nr 1HO2A 050 28) analizowałam m.in. funkcjonowanie agend UE zajmujących się koordynacją współpracy państw członkowskich w tej dziedzinie (zob. m.in. *Współpraca instytucjonalna w sprawach*

karnych na przykładzie Eurojustu i Europejskiej Sieci Sądowej – problemy teoretyczne i praktyczne, w: *Współpraca sądowa w sprawach cywilnych i karnych*, red. W. Czapliński, A. Wróbel, Warszawa 2007, s. 201-226).

Szeroko badałam również kwestie kompetencji Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (*Kompetencje ETS w III filarze UE*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2007, nr 6, s. 10-18, dwa rozdziały w książce: *Postępowanie prejudycjalne w Przestrzeni Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości Unii Europejskiej*, red. J. Barcz, Warszawa 2007, s. 102-126). Kompetencje Trybunału Sprawiedliwości do odpowiedzi na pytania prejudycjalne sądów krajowych stały się również przedmiotem komentarza do art. 276 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, pod red. naukową A. Wróbla (red. J. Łacny, D. Kornobis-Romanowska, Warszawa 2012, s. 503-520).

W ten nurt badawczy wpisuje się również opracowanie przeze mnie rozdziału do podręcznika, dotyczącego zasady jednolitych ram instytucjonalnych (w: *Ustrój Unii Europejskiej*, red. J. Barcz, Warszawa 2009, s. IV47-IV64). Seria podręczników, w której opracowaniu brałam udział, wyróżniona została na 10. Krajowych Targach Książki Akademickiej „Atena 2003” za najlepszą książkę akademicką,

4.4. Część moich prac naukowych poświęcona jest problematyce członkostwa Polski, ale także innych państw, w Unii Europejskiej. Jeszcze przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora opublikowałam pracę poświęconą kwestii wyborów do Parlamentu Europejskiego w prawie Unii Europejskiej (w: *Parlament Europejski. Wybrane zagadnienia*, red. R. Wąsowicz, Warszawa 2004, s. 24-52). Tego szerokiego zagadnienia dotyczyło przygotowane we współautorstwie z W. Sadowskim opracowanie *Poland in the European Legal Area*, „The Polish Quarterly of International Affairs” 2010, nr 2, s. 96-110. Moje zaangażowanie w proces reform na Bałkanach Zachodnich, opisane w załączniku 6, zaowocowało również analizą organizacji wymiaru sprawiedliwości w państwach Bałkanów Zachodnich i reformą związaną z procesem integracji z Unią Europejską, opublikowaną w: *Integracja Bałkanów Zachodnich z Unią Europejską*, red. A. Nowak-Far, Warszawa 2012, s. 115-140. Wreszcie, przy okazji prezydencji Polski w Unii Europejskiej w 2011 r. badałam kwestie obowiązków organów władzy państwowej, czego wyrazem stał się udział w badaniach prowadzonych pod kierownictwem prof. dr hab. A. Nowaka-Fara (projekt badawczy MNiSW nr NN110110 336) i publikacja *Przewodnictwo w Radzie Unii Europejskiej w dziedzinie współpracy w sprawach karnych*, w: *Prezydencja w Unii Europejskiej. Instytucje, prawo i organizacja*, red. A. Nowak-Far, Warszawa 2010, s. 169-190. W publikacji tej wskazałam, że w omawianej

dziedzinie występują elementy specyficzne, wpływające na sposób sprawowania przewodnictwa w Radzie UE i jej szczególnych formacjach (m.in. grupach roboczych).

W nurcie zagadnień związanych z członkostwem Polski w UE i wynikającymi z tego konsekwencjami dla funkcjonowania organów państwowych pozostają moje opracowania dotyczące problemów sądów polskich, związane z niezłożeniem oświadczenia przez władze polskie o uznaniu jurysdykcji TSUE do orzekania w odpowiedzi na pytania prejudycjalne w dziedzinie d. III filaru UE. Konsekwencje prawne wynikające z podjęcia takiej decyzji były przedmiotem moich analiz w opracowaniach *Sytuacja polskich sądów w odniesieniu do pytania prejudycjalnego w dziedzinie współpracy w sprawach karnych w Unii Europejskiej*, w: *Zapewnienie efektywności orzeczeń sądów międzynarodowych w polskim porządku prawnym*, red. A. Wróbel, Warszawa 2011, s. 419-436 (projekt badawczy KBN NN 110 194 334), a także *Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 lutego 2009 r. (sygn. akt Kp 3/08)*, „Przegląd Sejmowy” 2009, nr 4, s. 205-215.

Innym zagadnieniem analizowanym w tym obszarze stało się również kontrolowanie zasady pomocniczości przez parlamenty narodowe (artykuł opublikowany we współautorstwie z J. Łacny, *Kontrola przestrzegania unijnej zasady pomocniczości przez parlamenty narodowe – pierwsze doświadczenia*, „Zeszyty Prawnicze Biura Analiz Sejmowych” 2014, nr 4, s. 11-43, wkład własny 50%). W artykule tym przedstawiłyśmy dotychczasową praktykę stosowania zasady pomocniczości przez instytucje UE, problemy wspólne dla wszystkich parlamentów narodowych, a także trudności związane z interpretacją tej zasady, mające charakter materialny (np. problem kompetencji UE o charakterze niewyłącznym), jak i formalny (np. uzasadnianie projektów aktów prawnych UE, terminy na udzielenie odpowiedzi i in.)

Wreszcie, wraz z T. Ostropolskim i P. Rakowskim (wkład własny pracy 33.4%) analizowaliśmy uwarunkowania prawne i konsekwencje wyłączenia Zjednoczonego Królestwa ze współpracy w Przestrzeni Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości (opt-out) (artykuł opublikowany w: „Europejski Przegląd Sądowy” 2012, nr 11, s. 20-28).

4.5. Ostatnie trzy lata pracy naukowej poświęciłam zagadnieniom ochrony danych osobowych w prawie Unii Europejskiej, skupiając się w szczególności na kwestiach relacji między prawem do ochrony danych osobowych a bezpieczeństwem publicznym i obowiązkami właściwych organów w zakresie zwalczania przestępczości. W pierwszej mojej publikacji dotyczącej tej tematyki (*Prawo do ochrony danych osobowych a konieczność walki z przestępczością. Uwagi na tle art. 16 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, w:

Prawo Unii Europejskiej a prawo konstytucyjne państw członkowskich, red. S. Dudzik, N. Półtorak, Warszawa 2015, s. 407-434) starałam się odpowiedzieć na pytanie, czy reforma strukturalna UE, polegająca na likwidacji odrębności systemowych dla współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych będzie miała wpływ na poziom gwarancji praw w zakresie ochrony danych osobowych w tym obszarze, zwłaszcza w związku z koniecznością wyważenia właściwych relacji wobec innego obowiązku państw członkowskich i UE, jakim jest zapewnienie bezpieczeństwa wewnętrznego w ramach PWBIS.

Przedmiotem pogłębionych rozważań były też wybrane szczegółowe zagadnienia z zakresu ochrony danych osobowych. Analizowałam m.in. problem ochrony danych osobowych w perspektywie tworzonych w UE systemów informacyjnych (*Zarządzanie granicami w strefie Schengen. Czy tworzone systemy informacyjne stanowią wyzwanie dla ochrony danych osobowych w UE? Przykład SIS II i pakiet „inteligentnych granic”*, w: *Wpływ *acquis communautaire* i *acquis Schengen* na prawo polskie – doświadczenia i perspektywy*, red. A. Kuś, A. Szachon – Pszenny, Lublin 2014, t. II, s. 105-124). Pogłębionym wątkiem badań stała się kwestia tzw. retencji danych i unieważnienia dyrektywy 2006/24/WE przez Trybunał Sprawiedliwości (*Granica między skuteczną walką z przestępczością a prawem do prywatności i do ochrony danych osobowych – glosa do wyroku TS z 8.4.2014 r. w sprawach połączonych C-293/12 i C-594/12 Digital Rights Ireland*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2014, nr 7, s. 45-52). W glosie tej przeanalizowałam m.in. skutki wyroku dla prawa unijnego i dla prawa krajowego, do czego odniósł się Trybunał Konstytucyjny w sprawie K 23/11 (wyrok z 30.7.2014, w sprawie K 23/11, cz. III, punkt 3.2.2, OTK 80/7/A/2014).

Sam projekt reformy ochrony danych osobowych stał się przedmiotem kilku opracowań, zarówno z punktu widzenia dyskusji prowadzonych nad projektem w parlamentach krajowych (*Scrutiny of European Commission’s legislative proposals by national parliaments – example of COM(2012)10 on data protection in cooperation in criminal matters*, „Online Papers on Parliamentary Democracy” 2014, nr 1, s. 24), jak i spójności systemu (*Projekt reformy ochrony danych osobowych – czy rzeczywiście powstanie jednolity i spójny system?*, „Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego. Studia i prace” 2014, nr 4, s. 93-127). Oceniałam także przedstawiony przez Komisję Europejską projekt dyrektywy o ochronie danych osobowych w obszarze współpracy państw w sprawach karnych (*Projekt ochrony danych osobowych w sprawach karnych w UE – kolejny krok na drodze do społeczeństwa nadzorowanego?*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2012 nr 11, s. 20-28). W publikacjach tych podkreślałam, że prace zainicjowane przez Komisję Europejską zmierzają w kierunku wzmocnienia gwarancji związanych z prawem do ochrony danych

osobowych. Instytucje UE muszą jednak uwzględnić, że ochrona bezpieczeństwa publicznego nie może odbywać się kosztem podstawowych wolności i wartości, w przeciwnym razie przyczyni się do tworzenia „społeczeństwa nadzorowanego”, a nie „społeczeństwa informacyjnego”.

W monografii, którą przedstawiam jako podstawowe osiągnięcie naukowe w postępowaniu habilitacyjnym, stanowiącej rezultat kierowania przeze mnie projektem badawczym finansowanym przez Narodowe Centrum Nauki (konkurs OPUS 4, DEC 2012/07/B/HS5/03908), prawem do ochrony danych osobowych w dziedzinie współpracy państw członkowskich UE w zwalczaniu przestępczości zajęłam się kompleksowo (*Ochrona danych osobowych we współpracy państw członkowskich UE w zwalczaniu przestępczości. W stronę standardu europejskiego*, Warszawa 2015, s. 598), o czym była szerzej mowa w poprzedniej części niniejszego autoreferatu.

4.6. Publikowałam także prace poświęcone innym zagadnieniom z zakresu prawa UE, takim jak ochrona obrotu gospodarczego (*Prawnokarna ochrona obrotu gospodarczego jako element konstytucji gospodarczej Unii Europejskiej*, w: *Konstytucja gospodarcza Unii Europejskiej. Aksjologia*, red. A. Nowak-Far, Warszawa 2010, s. 170-191), zasada solidarności (*Konwencja z Prüm a zasada solidarności w przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości Unii Europejskiej*, w: *Solidarność jako zasada działania Unii Europejskiej*, red. C. Mik, Toruń 2009, s. 233-255), przedawnienie karalności przestępstw (*Przedawnienie karalności przestępstw seksualnych w kontekście prawa Unii Europejskiej*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2014, z. 15, s. 55-70), a także pomoc publiczna (*Pomoc publiczna dla małych i średnich przedsiębiorstw w prawie Unii Europejskiej*, w: *Prawo gospodarcze Unii Europejskiej. Zagadnienia wybrane*, red. A. Mania, Kraków 2001, s. 191-216).

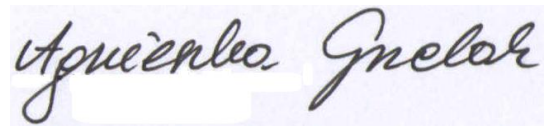
4.7. Osobną grupę publikacji stanowią ekspertyzy i opinie przygotowane na zlecenie posłów, komisji sejmowych, Szefa Kancelarii Sejmu czy też Marszałka Sejmu. W związku z dodatkową pracą w Biurze Analiz Sejmowych (obecnie w Wydziale Analiz Prawa Międzynarodowego i Europejskiego), każdego roku przygotowuję kilkadziesiąt tego typu dokumentów, z czego niektóre – będące przedmiotem szerszego zainteresowania – są publikowane w „Zeszytach Prawniczych Biura Analiz Sejmowych” (czasopiśmie znajdującym się na liście Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego).

Opinie te można podzielić na kilka grup: po pierwsze – dotyczące technicznych aspektów wykonywania mandatu posła, stanowiące rodzaj doradztwa prawnego (np. zajęcie przesyłki poselskiej, korzystanie przez posła z własnego samolotu na potrzeby związane z wykonywaniem mandatu poselskiego, łączenie mandatu poselskiego z przynależnością do koła łowieckiego), po drugie – dotyczące projektów ustaw będących przedmiotem analizy komisji sejmowych (*Opinia prawna na temat zasadności dodania w art. 256 Kodeksu karnego §2 w brzmieniu uchwalonym przez Sejm 25 września 2009 r.* 2010 nr 1, s. 163-171), po trzecie – dotyczące spraw z zakresu prawa UE będących przedmiotem zainteresowania posłów i innych organów Sejmu (*Opinia prawna w sprawie statusu decyzji o zawiązaniu „Paktu euro plus”*, 2011 nr 3, s. 119-127; *Funkcjonowanie Europolu i Eurojustu. Doświadczenia Polski*, 2008 nr 3-4, s. 71-86; *Zasady implementacji prawa unijnego w prawie polskim w zakresie własności intelektualnej*, 2007 nr 2, s. 263-270; *Konsekwencje wydawania tajnych załączników do rozporządzeń wspólnotowych*, 2007 nr 1, s. 49-58), po czwarte – dotyczące procedury ratyfikacji umów międzynarodowych (*Opinia na temat ratyfikacji Protokołu w sprawie obaw narodu irlandzkiego co do traktatu z Lizbony*, 2013 nr 2, s. 140-145; *Opinia w sprawie ratyfikacji umowy między państwami członkowskimi Unii Europejskiej, zebranych w Radzie, w sprawie ochrony informacji niejawnych wymienianych w interesie Unii Europejskiej*, 2013 nr 2, s. 118-130 czy też *Opinia na temat trybu ratyfikacji traktatu dotyczącego przystąpienia Republiki Chorwacji do Unii Europejskiej*, 2012 nr 4, s. 92-104) i wreszcie – opinie dotyczące konkretnych projektów aktów prawnych UE (*Opinia merytoryczna i prawna w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia PE i Rady zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 562/2006 w celu ustanowienia wspólnych zasad dotyczących tymczasowego przywrócenia w wyjątkowych okolicznościach kontroli granicznej na granicach wewnętrznych*, 2011 nr 4, s. 115-129).

Szczególne znaczenie miały moje ekspertyzy przygotowywane w związku ze zmianą art. 55 Konstytucji RP, w których połączyłam swoją wiedzę z zakresu prawa UE i problematyki europejskiego nakazu aresztowania z możliwością doradztwa na rzecz organów Sejmu. W tej sprawie nie tylko przygotowałam 4 opinie, opublikowane następnie w materiale *Nowelizacja art. 55 Konstytucji RP przez Sejm V kadencji*, „Przed pierwszym czytaniem”, 2006 nr 1, s. 22-24, 47-50, 59-66 oraz 67-70, ale także brałam bezpośredni udział w pracach sejmowej komisji nadzwyczajnej zajmującej się tą zmianą. Na moją opinię powoływał się również Trybunał Konstytucyjny orzekając w sprawie SK 6/10 (wyrok z 21.9.2011, 73/7/A/2011, część III punkt 3.1).

Wysoki poziom tych opracowań doceniony został wielokrotnie poprzez przyznanie mi nagród Szefa Kancelarii Sejmu oraz Dyrektora Biura Analiz.

4.8. Pragnę również podkreślić, że moja działalność naukowo-badawcza zaowocowała powołaniem mnie w 2009 r. w skład Komitetu Doradczego ds. Prawa Europejskiego przy Ministrze Sprawiedliwości, a także – w latach 2009-2011 - do Zespołu eksperckiego u Rzecznika Praw Obywatelskich „Implementacja prawa Unii Europejskiej w obszarze wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości a ochrona praw jednostki”.

A handwritten signature in black ink, reading "Agnieszka Gnelak". The signature is written in a cursive style and is placed on a light blue rectangular background.